

หนังสือที่ได้รับทุนสนับสนุนการเขียนตำราจากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2563

ศรินทร์รัตน์ กาญจนกฤษ.

หลักและวิธีการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน = *Methodology of Community Social Work.*

1. สังคมสงเคราะห์. 2. การพัฒนาชุมชน. 3. สังคมสงเคราะห์กลุ่มชน. 4. การวางแผนทางสังคม.

HV40

ISBN 978-616-602-209-4

ลิขสิทธิ์ของรองศาสตราจารย์ ดร.ศรินทร์รัตน์ กาญจนกฤษ

สงวนลิขสิทธิ์

ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3 เดือนกรกฎาคม 2568

จำนวน 100 เล่ม

จัดพิมพ์และจัดจำหน่ายโดยสำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

99 หมู่ 18 อาคารโรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ตำบลคลองหนึ่ง อำเภอคลองหลวง จังหวัดปทุมธานี 12121

โทร. 085-112-6081, 085-112-6968

<http://thammasatpress.tu.ac.th>, e-mail: unipress@tu.ac.th

พิมพ์ที่โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ภาพปก: <https://www.freepik.com>

พิมพ์ครั้งที่ 1 เดือนสิงหาคม 2564 จำนวน 50 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 2 เดือนกุมภาพันธ์ 2566 จำนวน 50 เล่ม

พิมพ์ครั้งที่ 3 เดือนกรกฎาคม 2568 จำนวน 100 เล่ม

ราคาเล่มละ 340.- บาท

ประเภท

วิธีการใช้งาน

คำแนะนำในการใช้หรือการเก็บรักษา

ค่าเตือน/ข้อห้ามใช้/ข้อควรระวัง

วันเดือนปีที่หมดอายุ

หนังสือ

ใช้เพื่อการอ่าน

ควรเก็บในที่พ้นแสงแดด ควรเก็บในที่แห้ง

ห้ามวางไวใกล้ไฟ/ห้ามเปียกน้ำ

พ.ศ. 2574

สารบัญ

สารบัญตาราง	(9)
สารบัญภาพ	(9)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 3)	(10)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 2)	(11)
คำนำ (ฉบับพิมพ์ครั้งที่ 1)	(12)
บทที่ 1 สถานการณ์สังคม/บริบทสังคมไทย-โลก ข้อท้าทายใหม่ๆ ของศตวรรษที่ 21 ที่ห้อมล้อมงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน	1
สาเหตุและผลกระทบของการเกิดกระบวนการโลกาภิวัตน์	3
สถานการณ์/บริบททางสังคม: ข้อท้าทายใหม่ที่ห้อมล้อมงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน	7
นิยามศัพท์เกี่ยวกับชุมชน	23
สรุปท้ายบท	28
คำถามท้ายบท	29
บรรณานุกรม	30
บทที่ 2 กระบวนการพัฒนาสังคม	32
ความหมายของการพัฒนา	32
กระบวนการพัฒนาสังคม	36
การพัฒนาสังคมไทย	43
สรุปท้ายบท	53
คำถามท้ายบท	54
บรรณานุกรม	55
บทที่ 3 สำนวนบทควมรู้และวิธีวิทยาการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์	57
ความหมายของสังคมสงเคราะห์	57
ปรัชญาพื้นฐานของสังคมสงเคราะห์	61
ขอบเขตของการสังคมสงเคราะห์	64
หลักการสังคมสงเคราะห์	65
รูปแบบการปฏิบัติงานของนักสังคมสงเคราะห์	67
สรุปท้ายบท	73

คำถามท้ายบท	74
บรรณานุกรม	75
บทที่ 4 พัฒนาการสังคมสงเคราะห์ชุมชน	76
แนวคิดที่เป็นประโยชน์ต่อการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน	77
แนวคิด/ทฤษฎีพื้นฐานของการมีส่วนร่วม	83
แนวคิดการจัดสวัสดิการโดยชุมชนเป็นฐาน	90
แนวคิดวัฒนธรรมชุมชน	92
สรุปท้ายบท	94
คำถามท้ายบท	95
บรรณานุกรม	96
บทที่ 5 กระบวนการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน	99
ความหมายการศึกษาชุมชน	100
ประเภทของการศึกษาชุมชน	103
การเข้าสู่สนาม	111
การสร้างสัมพันธภาพกับคนในชุมชน	114
การสร้างภาคีเครือข่ายการพัฒนา	117
การวิเคราะห์ชุมชน	121
หลักการวิเคราะห์ชุมชน	126
การปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน	129
สรุปท้ายบท	131
คำถามท้ายบท	132
บรรณานุกรม	133
บทที่ 6 การพัฒนาชุมชน	135
ความหมายของชุมชน	136
ประเภทของชุมชน	142
แนวคิดเกี่ยวกับการพัฒนาชุมชน	146
สรุปท้ายบท	153
คำถามท้ายบท	154
บรรณานุกรม	155

บทที่ 7 การจัดระเบียบชุมชน	158
การจัดระเบียบชุมชน	159
การจัดการตนเองของชุมชน	168
การจัดระเบียบชุมชน: แนวทางสู่การปฏิบัติ	172
ขั้นตอนและวิธีการจัดระเบียบชุมชน	174
สรุปท้ายบท	176
คำถามท้ายบท	178
บรรณานุกรม	179
 บทที่ 8 การวางแผนและโครงการทางสังคม	 182
ความหมายการวางแผน	183
การวางแผนโครงการ	186
พัฒนาโครงการเพื่อลงปฏิบัติงานชุมชน	211
สรุปท้ายบท	223
คำถามท้ายบท	224
บรรณานุกรม	225
 บทที่ 9 ปฏิบัติการทางสังคม	 227
ปฏิบัติการทางสังคม	227
ปัจจัยที่มีผลต่อการกระทำทางสังคมของบุคคล	232
ปัจจัยที่เป็นตัวกำหนดการกระทำหรือปฏิบัติการทางสังคม	234
สรุปท้ายบท	239
คำถามท้ายบท	240
บรรณานุกรม	241
 บทที่ 10 เทคนิคและเครื่องมือในการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน	 242
การประเมินสภาวะชนบทอย่างเร่งด่วน	242
การวิเคราะห์ชุมชนด้วยความละเอียดอ่อน	247
แผนที่ความคิด (Mind Mapping)	249
การวิจัยปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	250
เครื่องมือทั้ง 7 ประเภทในการเรียนรู้ชุมชน	256

สรุปท้ายบท	261
คำถามท้ายบท	262
บรรณานุกรม	263
บทที่ 11 การสร้างเสริมพลังอำนาจให้ชุมชน	264
ความหมายของการสร้างเสริมพลังอำนาจ	264
วิธีการสร้างเสริมพลังอำนาจ	268
กระบวนการเสริมสร้างพลังอำนาจชุมชน	269
องค์ประกอบของปฏิบัติการสร้างเสริมพลังอำนาจชุมชน	273
การวัดและประเมินผลการเสริมสร้างพลังอำนาจ	274
การรื้อพลังอำนาจชุมชนด้วยกระบวนการทัศน์แห่งการมีส่วนร่วม	276
เทคนิคกระบวนการวางแผนแบบการมีส่วนร่วม	280
สรุปท้ายบท	288
คำถามท้ายบท	288
บรรณานุกรม	289
บทสรุป สถานะและแนวโน้มงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน	291
แนวโน้มของงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน	292
สรุปท้ายเล่ม	293
บรรณานุกรม	295
ดัชนี	310

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1.1	การวิเคราะห์ผลกระทบของโลกาภิวัตน์ต่อการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรมโดยใช้ทศนะเชิงปฏิฐาน และทศนะเชิงนิเสธ	4
ตารางที่ 3.1	เปรียบเทียบลักษณะของการสังคมสงเคราะห์และการกุศล	63
ตารางที่ 6.1	ความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบทตามแนวคิดของ Sorokin และ Zimmerman	143
ตารางที่ 6.2	สรุปความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบทตาม แนวคิดของ Hugo	144
ตารางที่ 6.3	ความแตกต่างระหว่างชุมชนเมืองและชุมชนชนบทเปรียบเทียบ จากองค์ประกอบร่วมของความอยู่เย็นเป็นสุขในสังคมไทยโดย สศช.	145

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1.1	เป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (Sustainable Development Goals: SDGs)	21
ภาพที่ 5.1	วัฏจักรการปฏิบัติงานสังคมสงเคราะห์ชุมชน	130
ภาพที่ 8.1	การประเมินผลกระทบทางสังคม	202
ภาพที่ 8.2	กระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบทางสังคม	203
ภาพที่ 8.3	ขั้นตอนและการประเมินผลกระทบทางสังคม	204
ภาพที่ 10.1	การมีส่วนร่วมของฝ่ายต่างๆ ในกระบวนการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม	255
ภาพที่ 11.1	สรุปลำดับขั้นตอนการจัดประชุมและปฏิบัติการตามเทคนิคกระบวนการ AIC	287